

Nadace Ivana Dejmala pro ochranu přírody třicetiletá

Ondřej Petrovský, František Pelc

Nadace Ivana Dejmala pro ochranu přírody, založená původně jako Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor, pomáhá financovat péči o přírodní bohatství už tři desítky let. Dosud rozdělila přímo přes 32 milionů korun na stovky menších i větších projektů a díky nadačnímu kofinancování se realizovaly i další větší projekty o celkovém objemu 21 mil. Kč. V současnosti patří mezi největší české nadace zaměřené na ochranu přírody.

Začátky

Nadace vznikla v roce 1993 jako nadační fond, který se později transformoval na Nadaci pro záchranu a obnovu Jizerských hor. Jak sám název naznačuje, jejím hlavním posláním bylo přispět k ochraně a hlavně obnově krajiny Jizerských hor. Tu zdevastovala extrémně vysoká imisní zátěž z energetických zdrojů tzv. černého trojúhelníku (Sasko, Polsko, severní Čechy) a ekologicky nevhodné lesní hospodaření.

Strategický plán správy CHKO a nadace

V té době správa CHKO Jizerské hory spolu s dalšími experty formulovala strategii záchrany a obnovy ekologicky stabilnějších lesů. Nebylo to snadné. A pro přesvědčování o potřebě změn chyběly praktické příklady a jakékoliv peníze.¹ Na začátku 90. let bylo pro celou CHKO Jizerské hory na praktickou ochranu přírody k dispozici 10 000 Kč. Zoufale málo. Byl připraven strategický projekt záchrany a reprodukce původního genofondu lesních dřevin a jeho využití při obnově lesa. Na jeho nastartování bylo potřeba stovek tisíc, či spíše miliony tehdejších korun. To bylo primární výzvou k založení nadace. Do karet hrála určitá porevoluční euforie, a tak se podařilo uzavřít nezbytnou dohodu o spolupráci s tehdejšími státními lesy.

Na začátku byli tři

Z osobností, které nadační projekt pomohl zásadním způsobem katalyzovat, je třeba uvést

aspoň tři jména. Libuše Moníková (německo-česká spisovatelka, zesnulá v roce 1998) v roce 1991 věnovala celou spisovatelskou cenu Adolberta von Chamissa, což bylo přes 23 000 tehdejších marek. Holandský univerzitní profesor českého původu Josef Fanta pomohl prosadit na svou dobu revoluční projekt obnovy lesa v holandské Nadaci prince Bernarda, která ho podpořila v přepočtu více než 2 miliony Kč. V dalším zcela klíčovém kroku pomohl Ivan Dejmala², nyní již bohužel zesnulý porevoluční ministr životního prostředí, který doporučoval účast v soutěži o získání rozdělovaných výnosů z malé kuponové privatizace určených k podpoře neziskového sektoru. Jako jedné z nemnoha nadací pro ochranu přírody se v transparentní soutěži nakonec podařilo uspět a nadace postupně obdržela celkovou částku 45 mil. Kč do základního jmění.

Co se za těch 30 let povedlo

Od té doby bylo rozděleno na ochranu přírody a projekty s ní související přes 32 milionů Kč. Protože se nadace podílela i na realizaci větších projektů, kde žadatelé neměli na kofinancování, bylo množství peněz, které díky ní proudily na ochranu přírody, ještě větší. Celkově tak byly podpořeny projekty ve prospěch krajiny o celkové výši přes 53 mil. Kč. Přestože se nadace prioritně zaměřuje a zaměřovat bude na Jizerské hory, podporuje obnovu mokřadů, lesy a biodiverzitu i mimo toto pohoří. A nejen v České republice. V posledních letech pomáhá i dvěma národním parkům v Zambii, zemi, která

má ještě velké části pokryté krásnou a divokou přírodou a má zájem na její ochraně, ale zoufale se jí nedostává peněz.

Jede se dál

Nadace pořádá pravidelně již třináctým rokem fotografickou soutěž Zaostřeno na Jizerky. Své snímky do ní zasílají milovníci tohoto pohoří a odborná porota následně vybírá ty nejkrásnější, ze kterých nadace sestavuje benefiční kalendář. Postupně se jeho náklad navyšuje, letos jich vydává již 2300 a výtěžek z jeho prodeje věnuje na projekty pomáhající Jizerským horám a jejich okolí. Významné finanční prostředky získává nadace i od svých štědrých dárců z řad jednotlivců a firem. Jen díky této podpoře může nadace každoročně realizovat projekty na ochranu a obnovu přírody a krajiny. Veliké díky patří všem, kteří nadaci v jejím úsilí podpořili a podporují. Není jich málo. ■

1) Pelc F. (1994): Záchrana a využití původního genofondu dřevin pro obnovu imisemi poškozených lesních ekosystémů v CHKO Jizerské hory. Ochrana přírody 7: pp. 194–200

2) Pelc F. (2021): K nedožitým pětasedmdesátinám Ivana Dejmala. Ochrana přírody 6: pp VII–IX

PŘÍKLADY PODPOŘENÝCH PROJEKTŮ

**ZÁCHRANA PŮVODNÍHO GENOFONDU DŘEVIN
JIZERSKÝCH HOR (1993–1998), PŘÍSPĚVEK NADACE 2 MIL. KČ**

Cílem projektu bylo zmapovat a ochránit původní populace lesních dřevin a zajistit jejich reprodukci a využití při obnově imisemi rozvrácených lesů, a to v celém druhovém spektru – od vzácného rašeliništního a vrcholového smrku přes buk, téměř vymizelou jedli a jilm horský, kleč, jeřáb až po javor klen a břízu karpatskou.

Foto: archiv nadace

**OBNOVA RAŠELINIŠŤ JIZERSKÝCH HOR (OD ROKU 2016),
PŘÍSPĚVEK NADACE 1,6 MIL KČ UMOŽNIL REALIZACI PROJEKTU
ZA 7 MIL. KČ – JIZERSKO-JEŠTĚDSKÝ HORSKÝ SPOLEK**

Vybudované přehrážky začaly prakticky hned plnit svou funkci a zvedla se hladina spodní vody, která zde díky nim zůstala i v době největšího letního sucha. Jednomu z nejcennějších území Jizerských hor se tak postupně vrací jeho původní charakter podmáčeného území.

Foto: Jakub Trsek

**ZÁCHRANA SEDMIHORSKÝCH MOKŘADŮ (2019–2022), DÍKY
PŘÍSPĚVKU NADACE VE VÝŠI 368 TIS. KČ SE REALIZOVAL PRO-
JEKT ZA 3,3 MIL. KČ – POZEMKOVÝ SPOLEK SEDMIHORSKÉ
MOKŘADY A SPOLEČNOST PRO JIZERSKÉ HORY**

Bylo vybudováno 14 tůní, přerušeno až 7 km melioračních trubek a zahrazeno 770 metrů odvodňovacích kanálů. Vznikla tak vodní plocha s celkovou rozlohou asi 6 000 m², ale zejména skrytý rezervoár vody v okolní půdě vytvořený díky zrušení meliorací. To navýšilo retenční kapacitu území asi o 26 500 000 litrů. Více v časopise Ochrana přírody 4/2022

Foto: Petra Stráníková

**VÝSADBA DRUHOVĚ ROZMANITÝCH LESŮ NA LIBERECKU (OD
ROKU 2015), PŘÍSPĚVEK NADACE 7,2 MIL. KČ POMOHL S REALI-
ZACÍ PROJEKTU V HODNOTĚ 9 MIL. KČ – JAN DUDA**

Cílem je vícepatrový, různověký a druhově rozmanitý les. Tento projekt navazuje na výsadbu lesů přímo v Jizerských horách, které postihla ekologická katastrofa a jejichž obnova byla v prvních letech prioritou práce nadace.

Foto: Jakub Trsek